

Transgraniczne **ZATRUDNIANIE PRACOWNIKÓW**

Tomasz Major (red.)

PRAWO DLA FIRM

PRAWO DLA FIRM

Transgraniczne
ZATRUDNIANIE
PRACOWNIKÓW

Polecamy w serii:

Agnieszka Suławko-Karetko, Roberto R. Romański

REKLAMA ZEWNĘTRZNA W PROCESIE INWESTYCYJNYM

Tomasz Major (red.)

**UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE MIGRUJĄCYCH PRACOWNIKÓW
ORAZ OSÓB PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ,**

Agnieszka Suławko-Karetko (red.)

REJESTRACJA PRODUKTÓW LECZNICZYCH

Krzysztof Śmiszek, Karolina Kędziora

DYSKRYMINACJA I MOBBING W ZATRUDNIENIU

Tomasz Ogłódek, Marzena Czarnecka, Marta Boroń

TARYFY W CIEPŁOWNICTWIE

Jacek Świeca

WINDYKACJA. ASPEKTY CYWILNOPRAWNE I KARNOPRAWNE

Barbara Pęczalska

OCHRONA KONKURENCJI

Robert Walczak

MIĘDZYNARODOWY PRZEWÓZ TOWARÓW

Transgraniczne **ZATRUDNIANIE** **PRACOWNIKÓW**

Tomasz Major (red.)

Helmut Latz

Beata Pawłowska

Martin Schrahe

Stefan Sudmann

Wydawnictwo C.H. Beck
Warszawa 2010

Redakcja:
Monika Pawłowska

Zdjęcie na okładce © Maciej Noskowski/iStockphoto.com

Poszczególne części opracowali:

Konstrukcje transgranicznego zatrudnienia pracowników z punktu widzenia biznesowego i prawnego – *T. Major*

Aspekty podatkowe działalności transgranicznej /opodatkowanie zakładu zgodnie z art. 5 Konwencji Modelowej OECD – *T. Major, M. Schrahe*

Regulacja dotycząca 183 dni w Konwencji Modelowej OECD – *T. Major, H. Latz*

Polska praktyka podatkowa – *T. Major, B. Pawłowska*

Podstawa opodatkowania – *T. Major, B. Pawłowska*

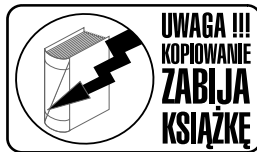
Ubezpieczeniowe aspekty transferu pracowników za granicę – *T. Major, B. Pawłowska*

Prawo pracy a transgraniczny transfer pracowników – *T. Major*

Sąd właściwy rozpatrujący spory z zakresu roszczeń pracowniczych – *T. Major, B. Pawłowska*

Legalizacja działalności agencji pracy tymczasowej – Niemcy, Francja, Belgia, Austria – *S. Sudman*

Podsumowanie – perspektywy transgranicznego zatrudnienia – *T. Major*

© Wydawnictwo C. H. Beck 2010

Wydawnictwo C. H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: *KOLONEL*
Druk i oprawa: *Cyfrowe Centrum Druku i Fotografii, Bydgoszcz*

ISBN: 978-83-255-1889-9

Spis treści

Wykaz skrótów	XI
Literatura	XIII
Wprowadzenie	XV
KONSTRUKCJE TRANSGRANICZNEGO ZATRUDNIENIA PRACOWNIKÓW Z PUNKTU WIDZENIA BIZNESOWEGO I PRAWNEGO	1
1. Podróż służbowa	1
1.1. Przesłanki formalne	3
1.2. Przesłanki faktyczne	4
2. Klasyczne oddelegowanie	6
3. Przeniesienie	8
4. Praca tymczasowa	8
5. Tymczasowe świadczenie usług	9
6. Nowoczesne formy transgranicznego zatrudnienia	10
ASPEKTY PODATKOWE DZIAŁALNOŚCI TRANSGRANICZNEJ/OPODATKOWANIE ZAKŁADU PODATKOWEGO ZGODNIE Z ART. 5 KONWENCJI MODELOWEJ OECD	13
1. Działanie zakładów podatkowych	13
2. Struktura przepisu	14
3. Opodatkowanie zakładu a prawo krajowe	14
4. Wyłączenia	15
5. Opodatkowanie zakładu a prawo europejskie	15
6. Komentarz do art. 5 Konwencji Modelowej OECD (zakład podatkowy)	16
6.1. Definicja zakładu podatkowego	17
6.2. Stała placówka	22
6.3. Domniemanie zakładu podatkowego	23
6.4. Place budowy i prace budowlane lub instalacyjne	24
6.5. Wyjątki	31
6.6. Przedstawiciel zależny	36
6.7. Spółki zależne	39
REGULACJA DOTYCZĄCA 183 DNI W KONWENCJI MODELOWEJ OECD	41
1. Ogólna zasada	42
2. Miejsce zamieszkania	44
3. Transgraniczne wykonywanie czynności przez pracowników	46
4. Regulacja dotycząca 183 dni w przypadku jedynie tymczasowego wykonywania czynności za granicą	46
5. Sposób obliczania 183 dni	47

6. Metody zapobiegania podwójnemu opodatkowaniu	50
6.1. Metoda wyłączenia z progresją	51
6.2. Metoda odliczania (inaczej kredytu podatkowego)	51
POLSKA PRAKTYKA PODATKOWA	53
1. Stosowanie zasady 183 dni	53
2. Praca tymczasowa a opodatkowanie pracowników za granicą	62
3. Zapobieganie podwójnemu opodatkowaniu	72
PODSTAWA OPODATKOWANIA	77
1. Zwolnienia podatkowe – pracownicy delegowani	78
2. Udostępnienie mieszkania służbowego	83
3. Odliczenia od dochodu – składki na ubezpieczenie społeczne	84
4. Odliczenia od podatku – składka na ubezpieczenie zdrowotne	86
5. Przeliczanie przychodów w walutach obcych na złote	86
6. Oddelegowanie a podróż służbowa	93
6.1. Podróż służbowa	93
6.2. Skutki ubezpieczeniowe przebywania pracownika w podróży służbowej	97
6.3. Konsekwencje płynące z uchwały Sądu Najwyższego	97
6.4. Aneks eksportowy	105
7. Stosowalne prawo, czyli: gdzie płacić składki?	106
7.1. Jedno ustawodawstwo	107
7.2. Podstawowa zasada – miejsce pracy	107
7.3. Oddelegowanie	108
7.4. Kryterium obrotu	111
7.5. Usługi świadczone w kraju i liczba pracowników	114
7.6. Zmiany w trakcie delegowania	114
7.7. Przedłużenie oddelegowania	115
7.8. Przerwy w oddelegowaniu	116
7.9. Wykonywanie pracy w dwóch lub w kilku państwach członkowskich	116
7.10. Działalność na własny rachunek w więcej niż jednym państwie .	118
7.11. Praca najemna i działalność na własny rachunek	119
7.12. Uregulowanie wyjątkowe	120
7.13. Współpraca między instytucjami	120
7.14. Rozszerzenie przepisów rozporządzeń wspólnotowych na obywateli państw trzecich	123
UBEZPIECZENIOWE ASPEKTY TRANSFERU PRACOWNIKÓW ZA GRANICĄ	125
1. Zagadnienia podstawowe	125
2. Przychód	125
3. Wyłączenia składkowe związane z wyjazdem do pracy za granicę	126
4. Dojazd do pracy za granicę	128

---

5. Koszty zakwaterowania	128
6. Dodatki za rozłąkę	130
7. Inne ważne wyłączenia na podstawie § 2 ust. 1 pkt 1–32	
SkłEmRentRozp	131
7.1. Nagrody jubileuszowe	131
7.2. Nagrody z tytułu pracowniczego projektu wynalazczego	132
7.3. Nagrody Ministra Gospodarki za szczególne osiągnięcia w eksporcie	133
7.4. Odprawy pieniężne przysługujące w związku z przejściem na emeryturę lub rentę	133
7.5. Odprawy, odszkodowania i rekompensaty z tytułu wygaśnięcia lub rozwiązania stosunku pracy	133
7.6. Odszkodowania wypłacone na podstawie umowy o zakazie konkurencji	134
7.7. Odprawy wypłacone pracownikom powołanym do zasadniczej służby wojskowej	134
7.8. Wartość świadczeń rzeczowych wynikających z przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy	135
7.9. Odszkodowania za utratę lub uszkodzenie w związku z wypadkiem przy pracy przedmiotów osobistego użytku	136
7.10. Ekwiwalenty pieniężne za użyte przy wykonywaniu pracy narzędzia, materiały lub sprzęt, będące własnością pracownika ..	136
7.11. Wartość ubioru służbowego	136
7.12. Wartość finansowanych przez pracodawcę posiłków	137
7.13. Zwrot kosztów używania pojazdów niebędących własnością pracodawcy	137
7.14. Kwota z tytułu zwrotu kosztów przeniesienia służbowego	139
7.15. Dodatek za warunki pracy z tytułu wykonywania pracy za granicą (dodatek walutowy)	139
7.16. Równowartość dodatków dewizowych wypłacanych pracownikom zatrudnionym na morskich statkach handlowych i rybackich	140
7.17. Świadczenia finansowane ze środków zakładowego funduszu socjalnego	140
7.18. Świadczenia wypłacane z funduszu utworzonego na cele socjalno-bytowe	141
7.19. Świadczenie urlopowe	141
7.20. Zapomogi losowe	141
7.21. Składniki wynagrodzenia, do których pracownik ma prawo w okresie pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, zasiłku chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego, świadczenia rehabilitacyjnego	142
7.22. Dodatki uzupełniające 80% zasiłek chorobowy	142

7.23. Korzyści materialne polegające na uprawnieniu do zakupu po cenach niższych niż detaliczne niektórych artykułów, przedmiotów lub usług	143
7.24. Dodatkowe świadczenia niemające charakteru deputatu przyznawane na podstawie przepisów szczególnych – kart branżowych lub układów zbiorowych pracy	144
7.25. Nagrody za wyniki sportowe	144
7.26. Wartość świadczeń przyznanych na podnoszenie kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego	145
7.27. Świadczenie w naturze w postaci działki gruntu	146
8. Zakres podmiotowy – kogo dotyczą wyłączenia?	146
9. Wynagrodzenia w walutach obcych	147
PRAWO PRACY A TRANSGRANICZNY TRANSFER PRACOWNIKÓW	149
1. Wybór prawa właściwego	149
2. Praktyczne uwagi dotyczące transgranicznego zatrudnienia pracowników	152
SĄD WŁAŚCIWY W SPRAWACH Z ZAKRESU ROSZCZEŃ PRACOWNICZYCH	155
TRANSGRANICZNA PRACA TYMCZASOWA	157
LEGALIZACJA DZIAŁALNOŚCI AGENCJI PRACY TYMCZASOWEJ	
– NIEMCY, FRANCJA, BELGIA, AUSTRIA	159
1. Wynajem pracowników w Europie – wstęp	159
2. Prawo działalności gospodarczej	160
3. Prawo pracy/minimalne warunki pracy	161
4. Wynajem pracowników do pracy w Niemczech	162
4.1. Pozwolenie na wynajem pracowników	162
4.2. Nadzór nad agencjami pracy tymczasowej	164
4.3. Stosunki prawne między agencją pracy tymczasowej a pracownikiem tymczasowym	166
4.4. Oznaczenie czasu trwania umów o pracę tymczasową	166
4.5. Wynagrodzenie	167
4.6. Regulacje zawarte w układach zbiorowych pracy	168
4.7. Zasada równego traktowania (<i>equal pay, equal treatment</i>)	168
4.8. Czas pracy	169
4.9. Strajk u pracodawcy użytkownika	169
4.10. Wypowiedzenie pracownikowi tymczasowemu stosunku pracy	169
4.11. Stosunki prawne między agencją pracy tymczasowej a pracodawcą-użytkownikiem	170
4.12. Główne obowiązki	171
4.13. Odpowiedzialność agencji pracy tymczasowej	171
4.14. Przejście pracownika tymczasowego do pracodawcy użytkownika	172

4.15. Ubezpieczenie wypadkowe	172
4.16. Stosunki prawne między pracownikiem tymczasowym a pracodawcą użytkownikiem	173
4.17. Nielegalny wynajem pracowników	173
4.18. Prawa zbiorowe w przedsiębiorstwie pracodawcy użytkownika ..	174
4.19. Szanse związane z internacjonalizacją pracy tymczasowej	175
4.20. Potencjalne skutki dyrektywy o pracy tymczasowej	175
4.21. Pracownicy z nowych państw członkowskich UE	178
4.22. Rekrutacja pracowników za granicą w związku z deficytem siły roboczej	179
5. Wynajem pracowników do pracy we Francji	181
5.1. Ograniczenia pracy tymczasowej, maksymalny okres zatrudnienia i przyczyny zatrudnienia	181
5.2. Maksymalny okres i przyczyny zatrudnienia	182
5.3. Nadzór, zawiadomienie o oddelegowaniu, ustalenie gwarancji	184
5.4. Szczególny obowiązek zgłoszenia w przypadku wynajmu pracowników pracodawcom użytkownikom we Francji	185
5.5. Zasada równości wynagrodzeń i inne minimalne warunki zatrudnienia	187
5.5.1. Minimalne wynagrodzenie i zasada równości wynagrodzeń	187
5.5.2. Maksymalny czas pracy/okresy odpoczynku	188
5.5.3. Tydzień 35-godzinny	188
5.5.4. Niedziele i dni świąteczne	189
5.6. Odprowadzanie podatków od wynagrodzenia	189
6. Wynajem pracowników do pracy w Austrii	191
6.1. Ograniczenia odnośnie do pracy tymczasowej	191
6.2. Zawiadomienie o świadczeniu usług – obowiązek zgłoszenia	192
6.3. Obowiązek rejestracji / posiadanie dokumentów do wglądu	193
6.4. Zasada równości wynagrodzeń oraz inne minimalne warunki zatrudnienia	194
6.5. Zapłata za pracę tymczasową	197
6.6. Czas pracy	200
7. Wynajem pracowników do pracy w Belgii	201
7.1. Ograniczenia pracy tymczasowej	201
7.2. Minimalne warunki pracy i obowiązek rejestracji	202
7.3. Belgijskie pozwolenie na wynajem pracowników	203
7.4. Dopuszczenie do wykonywania działalności przez agencje pracy tymczasowej w Regionie Stołecznym Brukseli	204
7.4.1. Warunki uzyskania pozwolenia	205
7.4.2. Procedura udzielania pozwolenia	206
7.4.3. Podział pozwolenia w przypadku przedsiębiorstw z UE z siedzibą poza Regionem Stołecznym Brukseli	208
7.5. Dopuszczenie do wykonywania działalności przez agencje pracy tymczasowej w Regionie Walońskim	209

7.5.1. Warunki uzyskania pozwolenia	209
7.5.2. Kary w przypadku nieprzestrzegania przepisów:	210
7.5.3. Szczególne wymogi uzyskania pozwolenia na działalność w charakterze agencji pracy tymczasowej	210
7.5.4. Procedura udzielania pozwolenia	210
7.5.5. Dokumenty niezbędne do uzyskania pozwolenia	211
7.5.6. Udzielanie pozwolenia przedsiębiorstwom z siedzibą na terenie UE lub EOG, nieposiadającym siedziby w Regionie Walońskim	213
7.6. Dopuszczenie w Regionie Flamandzkim	213
7.6.1. Podstawowe informacje	213
7.6.2. Warunki uzyskania pozwolenia	214
7.6.2.1. Udzielanie pozwolenia przedsiębiorstwom nieposiadającym siedziby w Regionie Flamandzkim	215
7.6.2.2. Procedura udzielania pozwolenia	215
7.6.2.3. Dokumenty niezbędne do uzyskania pozwolenia	216
7.7. Ocena belgijskich wymogów uzyskania pozwolenia na działalność w zakresie pracy tymczasowej	217
PODSUMOWANIE – PERSPEKTYWY TRANSGRANICZNEGO ZATRUDNIENIA	219
WYBÓR PRZEPISÓW	221
INDEKS RZECZOWY	325

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

ABGB	Kodeks cywilny austriacki z 1811 r. (<i>Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch</i>)
AÜG.....	niemiecka ustawa o zatrudnianiu pracowników tymczasowych
AVRAG.....	austriacka ustawa w sprawie dostosowania prawa stosowanego do umów o pracę
AZG.....	austriacka ustawa o czasie pracy
GüKG	niemiecka ustawa o towarowym transporcie samochodowym
öAÜG.....	austriacka ustawa o zatrudnianiu pracowników tymczasowych
PODFizU.....	ustawa z 26.7.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn. Dz.U. z 2010 r. Nr 51, poz. 307 ze zm.)
PracTymczU.....	ustawa z 9.7.2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych (Dz.U. Nr 166, poz. 1608 ze zm.)
SkłEmRentRozp	rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18.12.1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. Nr 161, poz. 1106 ze zm.)
UPO.....	umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania
ZakłFundSocU.....	ustawa z 4.3.1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jedn. Dz.U. z 1996 r. Nr 70, poz. 335 ze zm.)

2. Publikatory i czasopisma

MoPr	Monitor Prawa Pracy
MP	Monitor Polski
PiZS	Praca i Zabezpieczenie Społeczne
POP	Przegląd Orzecznictwa Podatkowego

3. Inne

art.	artykuł
m.in.	między innymi
n.	następny
Nr	numer
orz.	orzeczenie
pkt	punkt

post.	postanowienie
poz.	pozycja
rozp.	rozporządzenie
s.	strona
tj.	to jest
tekst jedn.	tekst jednolity
uchw.	uchwała
UE	Unia Europejska
ust.	ustęp
wyr.	wyrok
zd.	zdanie
ze zm.	ze zmianami

Wykaz literatury

- M. Jamróży, T. Major, Beata Pawłowska, Monika Spotowska*, Praca cudzoziemców w Polsce, Gdańsk 2009
- T. Major*, Kwestia interpretacji, Rzeczpospolita z 3.2.2000 r.
- T. Major* (red.), Opodatkowanie transgranicznego świadczenia usług i transgranicznego zatrudniania pracowników – Zbiór przepisów z komentarzem, Warszawa 2007
- T. Major* (red.), Praca tymczasowa w praktyce – Praktyczny poradnik dla firm, Warszawa 2007
- T. Major* (red.), Prawo pracy w praktyce eksportowej – Praktyczny poradnik dla firm, Warszawa 2007
- T. Major*, Rolnik nie może być pracownikiem oddelegowanym, Rzeczpospolita z 1.4.2009 r.
- T. Major*, Ubezpieczenia polskich pracowników w Niemczech, Rzeczpospolita z 26.7.2002 r.
- T. Major* (red.), Ubezpieczenia społeczne migrujących pracowników oraz osób prowadzących działalność gospodarczą, Warszawa 2010
- T. Major* (red.), Ubezpieczenia społeczne pracowników delegowanych za granicę przez polskie przedsiębiorstwa – Zbiór przepisów z wprowadzeniem, Warszawa 2007
- T. Major* (red.), Ubezpieczenia społeczne pracowników delegowanych za granicę przez polskie przedsiębiorstwa – Praktyczny poradnik dla firm, Warszawa 2007
- T. Major* (red.), Ubezpieczenia społeczne pracowników delegowanych za granicę przez polskie przedsiębiorstwa. Podstawa wymiaru składek, czyli jak optymalizować delegowanie, Warszawa 2007
- T. Major* (red.), Ubezpieczenia społeczne pracowników delegowanych za granicę przez polskie przedsiębiorstwa – Praktyczny komentarz do Tytułu II rozporządzenia 1408/71, Warszawa 2007
- T. Major*, Za noclegi płaci Niemiec, a rozlicza Polak, Rzeczpospolita z 8.5.2009 r.
- T. Major* (red.), Zatrudnianie cudzoziemców w Polsce – Poradnik dla firm, Warszawa 2007
- B. Pawłowska, T. Major*, Cudzoziemiec w polskiej spółce, Rzeczpospolita z 9.4.2003 r.
- B. Pawłowska, T. Major*, Gdzie płacić składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, Rzeczpospolita z 28.4.2004 r.
- B. Pawłowska, T. Major*, Gdzie płacić składki, Rzeczpospolita z 29.6.2005 r.
- B. Pawłowska, T. Major*, Inaczej, gdy w delegacji, inaczej, gdy w pracy za granicą, Rzeczpospolita z 18.3.2004 r.
- B. Pawłowska, T. Major*, Jak ustalić wysokość składek, Rzeczpospolita z 31.7.2003 r.
- B. Pawłowska, T. Major*, Oddelegowanie – delegacja, Warszawa 2010

- B. Pawłowska, T. Major*, Ubezpieczenia społeczne pracowników delegowanych, Nowe przepisy obowiązujące od 2010 roku, Warszawa 2010
- B. Pawłowska, T. Major*, Zabezpieczenie społeczne według nowych zasad, PiZS 2010, Nr 5
- B. Pawłowska, T. Major*, Zakłady podatkowe polskich firm za granicą oraz zasada 183 dni, Warszawa 2010
- B. Pawłowska, T. Major*, ZUS po 1 maja. Komu darmowe świadczenia medyczne, Rzeczpospolita z 12.5.2004 r.
- B. Pawłowska, T. Major*, ZUS po 1 maja. Na własny rachunek, Rzeczpospolita z 24.5.2004 r.
- B. Pawłowska, T. Major*, ZUS po 1 maja. Praca i biznes cudzoziemca nad Wisłą, Rzeczpospolita z 24.5.2004 r.
- B. Pawłowska, T. Major*, ZUS po 1 maja. Wyjątki za obopólną zgodą, Rzeczpospolita z 24.5.2004 r.
- Pracownika nie wypożyczam, wywiad z T. Majorem, Gazeta Wyborcza z 1.3.2004 r.

Wstęp

Delegowanie pracowników za granicę było przed 1989 r. domeną central handlu zagranicznego. Podlegało administracyjnym regulacjom, które wkraczały głęboko w prawo pracy, prawo podatkowe i socjalne¹.

Po 1990 r. przeważało w polskiej praktyce eksportowej delegowanie pracowników do Republiki Federalnej Niemiec. Umożliwiła to bilateralna polsko-niemiecka umowa o delegowaniu pracowników w ramach realizacji umów o dzieło².

Wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej nastąpił po 1.5.2004 r. znaczący wzrost pracowników delegowanych za granicę. W związku z zagwarantowaną Traktatem akcesyjnym³ swobodą świadczenia usług i połączoną z nią swobodą zatrudnienia personelu w ramach realizacji usług eksportowych⁴ otworzył się dla polskich firm delegujących personel za granicę niemalże⁵ cały rynek Unii Europejskiej. Według wiarygodnych szacunków około miliona obywateli polskich było corocznie delegowanych za granicę w latach 2005–2008⁶.

Ani prawodawca unijny, ani krajowy nie dokonał w ostatnich latach żadnego znaczącego wysiłku zmierzającego do uporządkowania stanu prawnego polskich firm delegujących pracowników za granicę oraz statusu pracowników delegowanych. W zakresie transgranicznej pracy tymczasowej panuje w dalszym ciągu chaos prawny, w zakresie ubezpieczeń społecznych co kilka miesięcy następuje zmiana praktyki stosowania przepisów przez ZUS, a w zakresie podatków do dzisiaj nie ma pewności, jak stosować zasadę 183 dni, jak interpretować pojęcie użyczenia pracowników na gruncie Konwencji Modelowej OECD⁷.

W dziesiątym roku mojej pracy zawodowej z firmami delegującymi pracowników za granicę postanowiłem zebrać zawiłą wiedzę na temat prawnych, podatkowych i ubezpieczeniowych aspektów transgranicznego zatrudnienia pracowników. Zaprosiłem zespół doświadczonych praktyków, którzy przygotowali ze mną poszczególne rozdziały publikacji. Po zwięzłym rozdziale poświęconym konstrukcjom

---

¹ Zobacz uchwałę Nr 71 Rady Ministrów z 3.5.1989 r. w sprawie zasad wynagradzania oraz przyznawania innych świadczeń związanych z pracą pracownikom skierowanym do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług eksportowych (M.P. Nr 14, poz. 106).

² Umowa polsko-niemiecka o ubezpieczeniu społecznym pracowników wystanych przejściowo na obszar drugiego Państwa z 25.4.1973 r.

³ Traktat akcesyjny z 16.4.2003 r., dalej TA.

⁴ Załącznik XII do Traktatu akcesyjnego.

⁵ Wyjątki dotyczyły określonych w Załączniku XII do TA branż w Niemczech i Austrii.

⁶ www.ipp.org.pl.

⁷ Patrz: *M. Jamróży, T. Major, B. Pawłowska, M. Spotowska*, Praca cudzoziemców w Polsce, Gdańsk 2009.

transgranicznego zatrudnienia pracowników następuje napisany wraz z *Martinem Schrahe* rozdział poświęcony zakładowi podatkowemu i jego istotnym skutkom¹ dla opodatkowania pracowników delegowanych. Z *Helmutem Latzem* opracowaliśmy rozdział poświęcony praktycznym zasadom stosowania zawartej w artykułach 15 konwencji bilateralnych o unikaniu podwójnego opodatkowania, a następnie z *Beatą Pawłowską* opisaliśmy praktykę polskich władz skarbowych w zakresie stosowania tych przepisów oraz przepisów o podstawie opodatkowania wynagrodzeń zawartych w polskiej ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Obszerny rozdział poświęcony ubezpieczeniom społecznym traktuje o przepisach kolizyjnych, podstawie wymiaru składki i praktyce urzędów w kraju i za granicą.

Kontrowersje dotyczące stosowalnego prawa pracy, jurysdykcji krajowej, dyrektywy 96/71, stosowania krajowego prawa pracy wyjaśnia *Beata Pawłowska* w rozdziale poświęconym prawnopracowniczym aspektom delegowania.

W ostatniej części książki omówiliśmy ze *Stefanem Sudmanem* przepisy o transgranicznej pracy tymczasowej wybranych krajów UE, leżących w największej sferze zainteresowań polskich firm.

Wyrażam nadzieję, że niniejsza publikacja stanie się dobrym poradnikiem w codziennej praktyce eksportowej. Pełnomocnikom i doradcom prawnym oraz podatkowym firm eksportowych pomoże zapewne obszerny wykaz literatury zawierający najcenniejsze publikacje poświęcone tematyce transgranicznego zatrudnienia.

Hassi Ouzina, Sahara, czerwiec 2010 r.

Tomasz Major

---

¹ *T. Major*, *Opodatkowanie transgranicznego świadczenia usług i transgranicznego zatrudnienia pracowników*, Warszawa 2006, s. 19.

Konstrukcje transgranicznego zatrudniania pracowników z punktu widzenia biznesowego i prawnego

Praktyka eksportowa, a nie przepisy prawa ukształtowały podziały trybów delegowania na:

- 1) delegację (podróż służbową, transfer pracowników w systemie delegacyjnym), klasyczne oddelegowanie i przeniesienie (zatrudnienie za granicą);
- 2) transgraniczną pracę tymczasową i transgraniczne zatrudnienie pracowników w ramach wykonywania klasycznej usługi.

1. Podróż służbowa

Brak jasnej definicji podróży służbowej w art. 77⁵ KP¹ spowodował, że ogromna część pracowników transferowanych za granicę właśnie w tej formie prawnej jest do dzisiaj delegowana za granicę. Argumentem przemawiającym za wyborem tej formy delegowania są w większości przypadków korzyści podatkowe wynikające z art. 21 ust. 1 pkt 16 PODOFizU oraz ubezpieczeniowe wynikające z § 2 ust. 1 pkt 15 rozporządzenia z 18.12.1998 r. Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe², a także zmniejszone ryzyko, na jakie narażony jest potencjalnie pracodawca w związku z roszczeniami pracowników. Inny walor tej formy delegowania to klarowność polskich krajowych regulacji poświęconych należnościom przysługującym pracownikom delegowanym oraz sposobie ich obliczania. Z drugiej jednak strony organy kontrolne kwestionują coraz częściej istnienie podróży służbowej powołując się na brak faktycznych przesłanek delegowania.

---

¹ T. Major, Ubezpieczenia społeczne pracowników delegowanych za granicę przez polskie przedsiębiorstwa. Podstawa wymiaru składek, czyli jak optymalizować delegowanie, Warszawa 2006, s. 59 i n.

² Dz.U. Nr 161, poz. 1106 ze zm.

Podróż służbowa budzi wielkie kontrowersje w doktrynie prawa pracy. Na szczególną uwagę zasługuje rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w zakresie podróży służbowych. W dniu 19.11.2008 r. Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów wydał uchwałę (II PZP 11/08, OSN 2009, Nr 13–14, poz. 166) dotyczącą podróży służbowych kierowców zawodowych. W uchwale tej zamieszczono jednak kilka tez dotyczących istoty i definicji podróży służbowych.

Jak wiadomo, zgodnie z art. 77⁵ KP, pracownikowi wykonującemu na polecenie pracodawcy zadanie służbowe poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy, lub poza stałym miejscem pracy przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową.

Według Sądu Najwyższego sformułowanie zawarte w art. 77⁵ § 1 KP wskazuje na **incydentalny, tymczasowy i krótkotrwały** charakter podróży służbowej.

Uznanie, że w podróży można przebywać nieustannie, jest sprzeczne z istotą instytucji podróży służbowej.

Ponadto stwierdzono, iż sformułowanie art. 77⁵ § 1 KP wskazuje, że wykonywanie zadania polegającego na odbyciu podróży służbowej nie jest tym samym, co wykonywanie pracy. Ze stwierdzenia tego wynika brak możliwości formułowania tezy o permanentnym przebywaniu pracownika w podróży służbowej. W takim bowiem przypadku podróż nie wykracza poza warunki umówione, zatem nie jest podróżą służbową w technicznoprawnym tego słowa znaczeniu.

W wyroku tym zawarte jest również stwierdzenie, w myśl którego pracownik, niemający stałego miejsca pracy ze względu na mobilny charakter pracy, przebywa w podróży służbowej, gdy wyjeżdża poza miejscowość, w której znajduje się siedziba pracodawcy. W omawianym orzeczeniu Sąd Najwyższy zawarł też tezę, iż „stałe miejsce pracy” z art. 77⁵ § 1 KP jest czym innym niż „miejsce pracy” z art. 29 § 1 pkt 2 KP. Zakres bowiem sformułowania „miejsce wykonywania pracy” jest szerszy niż zakres terminu „stałe miejsce pracy”. Spełnienie wymagania zawartego w art. 29 § 1 pkt 2 KP może polegać na wskazaniu stałego miejsca pracy, na wskazaniu obok stałego miejsca pracy także niestałego miejsca pracy, bądź na wskazaniu niestałych miejsc pracy.

Biorąc pod uwagę niejasne brzmienie art. 77⁵ KP, praktykę sądową oraz praktykę kontroli należy stwierdzić, że istnieją dwie grupy prze-

słanek, jakie powinny być spełnione, aby można było mówić o istnieniu rzeczywistej podróży służbowej.

1.1. Przesłanki formalne

Jeszcze kilka lat temu spełnienie wyłącznie przesłanek formalnych wystarczało do stwierdzenia, że mamy do czynienia z podróżą służbową w rozumieniu art. 77⁵ KP¹.

Należą do nich:

- 1) umowa o pracę przewidująca, że miejsce pracy usytuowane jest w Polsce. Zawarcie z pracownikiem umowy na czas wykonania określonej pracy (za granicą) wyklucza, moim zdaniem, istnienie podróży służbowej w rozumieniu art. 77⁵ KP. Podobnie nie możemy mówić, co do zasady, o podróży służbowej przy transgranicznej pracy tymczasowej, albowiem art. 13 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 9 ust. 1 pkt 5 ustawy z 9.7.2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych² wymusza na pracodawcy, by w umowie zawieranej z pracownikiem tymczasowym dokładnie określił miejsce jego faktycznego zatrudnienia;
- 2) polecenie wyjazdu służbowego za granicę. Z przepisów prawa pracy nie wynika, że polecenie powinno być imperatywnie wydane na piśmie i mieć określoną treść. Niemniej dla celów dowodowych należałoby zadbać o to, by polecenie było wydane na piśmie i zawierało przynajmniej następujące dane:
  - a) imię i nazwisko pracownika,
  - b) przewidywane miejsce odbywania delegacji służbowej,
  - c) początek delegacji,
  - d) przewidywany czas delegacji,
  - e) wykaz najważniejszych należności przysługujących pracownikowi z tytułu odbywania delegacji służbowej, o ile odbiegają one od standardu wyznaczonego przez przepisy rozporządzeń wydanych na podstawie art. 77⁵ KP;
- 3) dokument zaliczkowy. Wprawdzie żaden przepis nie narzuca imperatywnie obowiązku wypłaty pracownikowi na poczet należności przysługujących z tytułu odbywania podróży służbowych zaliczki

---

¹ *T. Major*, Za noclegi płaci Niemiec, rozlicza Polak, Rzeczpospolita z 9.5.2009 r.

² Dz.U. Nr 166, poz. 1608 ze zm.